

O'ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI JIZZAX FILIALI

ISSN 2181-3884

ZAMONAVIY ILMIY-TEXNIK TADQIQOTLAR

xalqaro jurnali

Vol. 2 No. 2

2026

**International Journal of
Contemporary Scientific
and Technical Research**

**Volume 2 Issue 2
2026**

**Zamonaviy ilmiy-texnik
tadqiqotlar xalqaro jurnali**

**2-son
2026**

**Международный журнал
современных научно-
технических
исследований**

**Том 2 Выпуск 2
2026**

MIRZO ULUG'BEK NOMIDAGI O'ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETINING JIZZAX FILIALI

Xalqaro ilmiy-elektron jurnali

Tahrir kengashi raisi:

P.f.d., prof., O.X. Turakulov

Bosh muharrir:

A.A. Abdumalikov

Tahrir kengashi mas'ul kotibi:

D.M. Jomurodov

Tahririyat hay'ati:

1. B.f.d., prof., S. Murodova (O'zMU Jizzax filiali, UZB)
2. P.f.n., prof., S. Usmanov (O'zMU Jizzax filiali, UZB)
3. T.f.n., dos., S. Tavboev (O'zMU Jizzax filiali, UZB)
4. F.f.d., prof., N. Djusupov (O'zDJTU, UZB)
5. T.f.d., dos., S. Ruzimov (TTPU, UZB)
6. P.f.d., prof., G. Lekerova (SKU, KZH)
7. DSc., Ali Coşkan (ASUI, TR)
8. T.f.d., prof., D. Irgasheva (TATU, UZB)
9. T.f.d., prof., I. Siddikov (NRU TIIAME, UZB)
10. T.f.n., dos., S. Eshkabilov (NDU, US)

Zamonaviy ilmiy-texnik tadqiqotlar xalqaro elektron jurnali (International Journal of Contemporary Scientific and Technical Research) O'zMU Jizzax filiali Kengashining qaroriga asosan tashkil etilib, 2022-yil 9-sentabrda O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №038200 raqami bilan ro'yxatidan o'tkazilgan, shuningdek davlatlararo standartlar talabi asosida O'zbekiston Milliy kutubxonasidan jurnal uchun 2181-3884 ISSN raqami olingan.

© "O'zMU Jizzax filiali" – 2023

Tahririyat manzili:

130100, Jizzax viloyati, Jizzax shahri,
Sh.Rashidov Shox ko'chasi, 259-uy.

INGLIZ TILIDA GAPIRISH KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHNING ZAMONAVIY PEDAGOGIK STRATEGIYALARI VA BAHOLASH YONDASHUVLARI

Ramazonova Feruzaxon Akbarovna

Toshkent amaliy fanlar universiteti, dotsent.

e-mail: feruzaramazonova@yandex.ru ORCID: 0009-0003-2641-5319

Annotatsiya.

Mazkur maqolada ingliz tilini ikkinchi yoki chet tili sifatida o'qitishda gapirish ko'nikmalarini rivojlantirishning nazariy asoslari, zamonaviy pedagogik strategiyalari va baholash yondashuvlari tahlil qilingan. Kommunikativ va vazifaga asoslangan ta'lim, formatif baholash, o'zaro va o'z-o'zini baholash, shuningdek, raqamli texnologiyalar hamda sun'iy intellekt vositalarining kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishdagi o'zni yoritilgan. Shuningdek, gapirish xavotiri, qo'llab-quvvatlovchi o'quv muhitining ahamiyati va samarali o'qitish metodlari ilmiy adabiyotlar asosida tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: Gapirish ko'nikmasi, ESL, EFL, kommunikativ kompetensiya, kommunikativ til o'qitish, vazifaga asoslangan ta'lim, formatif baholash, o'z-o'zini baholash, o'zaro baholash, sun'iy intellekt.

СОВРЕМЕННЫЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ СТРАТЕГИИ И ПОДХОДЫ К ОЦЕНИВАНИЮ РАЗВИТИЯ НАВЫКОВ УСТНОЙ РЕЧИ НА АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ

Рамазанова Ферузахон Акбаровна

Ташкентский университет прикладных наук, доцент.

Аннотация.

В статье рассматриваются теоретические основы, современные педагогические стратегии и подходы к оцениванию развития навыков говорения при обучении английскому языку как иностранному (ESL/EFL). Анализируется эффективность коммуникативного и задочно-ориентированного обучения, формативного оценивания, самооценки, а также цифровых технологий и инструментов искусственного интеллекта в формировании коммуникативной компетенции обучающихся. Особое внимание уделено проблеме речевой тревожности, созданию благоприятной образовательной среды и современным методам обучения на основе анализа научной литературы.

Ключевые слова: Навыки говорения, ESL, EFL, коммуникативная компетенция, коммуникативное обучение (CLT), обучение на основе задач (TBLT), формативное оценивание, самооценка, взаимооценка, искусственный интеллект.

MODERN PEDAGOGICAL STRATEGIES AND ASSESSMENT APPROACHES FOR DEVELOPING ENGLISH SPEAKING SKILLS

Ramazonova Feruzaxon Akbarovna

Tashkent University of Applied Sciences, Associate Professor.

Abstract.

This article examines the theoretical foundations, contemporary teaching strategies, and assessment approaches for developing speaking skills in English as a Second/Foreign Language (ESL/EFL) education. It analyzes the effectiveness of Communicative Language Teaching (CLT), Task-Based Language Teaching (TBLT), formative assessment, self-assessment, peer assessment, and digital technologies, including artificial intelligence, in improving learners' communicative competence. The study also discusses speaking anxiety, supportive learning environments, and innovative pedagogical practices based on a comprehensive review of relevant literature.

Keywords: Speaking skills, ESL, EFL, communicative competence,

Communicative Language Teaching (CLT), Task-Based Language Teaching (TBLT), formative assessment, self-assessment, peer assessment, artificial intelligence (AI).

Kirish. Bugungi globallashuv sharoitida ingliz tili xalqaro muloqot, ta'lim, fan va kasbiy faoliyatning asosiy vositalaridan biriga aylandi. Shu sababli oliy ta'lim tizimida talabalarining chet tilida samarali muloqot qilish kompetensiyasini rivojlantirish ustuvor vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, gapirish (speaking) ko'nikmasi til kompetensiyasining eng muhim tarkibiy qismi bo'lib, o'quvchilarning o'z fikrini erkin, ravon va mantiqiy ifodalashini, turli kommunikativ vaziyatlarda samarali ishtirok etishini ta'minlaydi. Biroq ingliz tilini chet tili sifatida o'rganayotgan ko'plab talabalar nutqiy xavotir, amaliyot imkoniyatlarining cheklanganligi, autentik til muhitining yetishmasligi hamda an'anaviy o'qitish metodlari sababli og'zaki nutqni rivojlantirishda qator qiyinchiliklarga duch kelmoqda.

So'nggi yillarda kommunikativ yondashuv (Communicative Language Teaching), vazifaga asoslangan ta'lim (Task-Based Language Teaching), formativ baholash, o'zaro va o'z-o'zini baholash, shuningdek, raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish gapirish ko'nikmalarini rivojlantirishning samarali vositalari sifatida e'tirof etilmoqda. Shu bilan birga, o'quvchilarning nutqiy kompetensiyasini rivojlantirishda psixologik jihatdan qulay va inklyuziv o'quv muhitini yaratish, konstruktiv fikr-mulohaza berish hamda autentik kommunikativ vaziyatlarni tashkil etish muhim pedagogik shartlardan biri hisoblanadi.

Mazkur maqolaning maqsadi ESL/EFL ta'limida gapirish ko'nikmalarini rivojlantirishning nazariy asoslari, samarali pedagogik strategiyalari hamda ularni baholashning zamonaviy yondashuvlarini ilmiy adabiyotlar asosida tahlil qilishdan iborat. Shuningdek, maqolada kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishga ta'sir etuvchi omillar, gapirish xavotiri, o'quv muhiti, formativ baholash hamda zamonaviy pedagogik texnologiyalarning ahamiyati yoritiladi.

Nutq (speaking) tilni o'rganishning eng muhim va murakkab ko'nikmalaridan biri bo'lib, u muloqot jarayonida ma'no yaratish, axborotni qabul qilish, qayta ishlash va uzatishni o'z ichiga oluvchi interaktiv jarayondir. Nutq faqat grammatik jihatdan to'g'ri gap tuzish emas, balki tinglovchi bilan mazmunli o'zaro muloqotni amalga oshirish jarayonidir [1]. Ayniqsa, ingliz tilini ikkinchi yoki chet tili sifatida o'rganuvchilar (ESL/EFL) uchun gapirish ko'nikmasi fikrlarni tartibli ifodalash, ularni mantiqiy asoslash hamda og'zaki muloqot samaradorligini oshirishda muhim rol o'ynaydi.

Talabalarining og'zaki nutqini rivojlantirish uchun o'qituvchi zamonaviy pedagogik texnologiyalar, autentik o'quv materiallari va kommunikativ yondashuvlarga asoslangan samarali metodlarni qo'llashi zarur. Shu bilan birga, ta'lim jarayonida psixologik jihatdan qulay va qo'llab-quvvatlovchi o'quv muhiti yaratish ham muhim omil hisoblanadi. Bunday muhit talabalarining til o'rganishga bo'lgan motivatsiyasini oshiradi, nutqiy faolligini rag'batlantiradi hamda chet tilida erkin muloqot qilishga bo'lgan ishonchini kuchaytiradi.

Shunga qaramay, o'qituvchilar va o'quv dasturlarini ishlab chiquvchilarning sa'y-harakatlariga qaramasdan, ko'plab ESL talabalari ingliz tilidan real hayotiy vaziyatlarda samarali foydalanishda qiyinchiliklarga duch kelmoqda. Ingliz tilini chet tili sifatida o'qitishning asosiy maqsadi o'quvchilarda samarali kommunikativ kompetensiyani shakllantirish va ularga xalqaro ta'lim hamda mehnat bozoridagi imkoniyatlardan foydalanish imkonini yaratishdan iborat [2]. Shu sababli til o'rganuvchilarga auditoriyada ham, undan tashqarida ham muntazam ravishda ingliz tilida muloqot qilish imkoniyatlarini yaratish zarur.

Brown fikriga ko'ra, baholash talabalarining og'zaki nutqdagi kompetensiyasini aniqlashning muhim vositasi hisoblanadi [3]. Baholash nafaqat yakuniy natijani aniqlaydi, balki o'quvchilarning rivojlanish dinamikasini kuzatish, kuchli va zaif tomonlarini aniqlash hamda keyingi o'quv faoliyatini rejalashtirish imkonini beradi. Shuning uchun gapirish ko'nikmalarini baholash o'qitish jarayonining ajralmas qismi sifatida qaraladi.

ESL talabalarida og'zaki nutq kompetensiyasini rivojlantirish aniq metodik yondashuvlarni talab qiladi. Dunyo bo'ylab ingliz tilini o'rganuvchilarning aksariyati akademik va kasbiy imkoniyatlarini kengaytirish maqsadida aynan gapirish ko'nikmalarini rivojlantirishga katta ahamiyat qaratadilar [4]. Til o'rganuvchilar ko'pincha o'ziga ishonchsizlik, autentik til muhitining yetishmasligi, so'z boyligining cheklanganligi hamda muntazam amaliyot imkoniyatlarining kamligi sababli og'zaki nutqda qiyinchiliklarga duch keladilar [5].

Mazkur muammolarni bartaraf etishda kommunikativ til o'qitish (Communicative Language Teaching – CLT) va vazifaga asoslangan ta'lim (Task-Based Language Teaching – TBLT) eng samarali metodlardan biri sifatida e'tirof etiladi. Nunan ushbu yondashuvlarning asosiy ustunligi tilni grammatik qoidalarni yodlash emas, balki real kommunikativ vaziyatlarda qo'llashga yo'naltirilganidadir [6]. Rol o'yinlari, debatlar, muammoli vaziyatlar, juftlik va guruh ishlari, taqdimotlar hamda loyiha ishlari kabi interaktiv mashg'ulotlar talabalarining nutqiy faolligini sezilarli darajada oshiradi va ularning kommunikativ kompetensiyasini rivojlantiradi [7].

Zamonaviy tadqiqotlarda raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt vositalari ham gapirish ko'nikmalarini rivojlantirishning samarali omillari sifatida ko'rib chiqilmoqda. Masalan, virtual muloqot platformalari, videokonferensiyalar, mobil ilovalar, sun'iy intellekt asosidagi suhbat botlari va avtomatik nutqni tanish texnologiyalari talabalarga individual va moslashtirilgan mashq qilish imkonini beradi. Bunday vositalar talabalarining nutq tezligi, talaffuzi, ravonligi va kommunikativ ishonchini oshirishga xizmat qiladi.

Gapirish ko'nikmalarini rivojlantirishda baholash tizimi ham alohida ahamiyatga ega. Formativ baholash, jumladan, o'z-o'zini baholash (self-assessment), o'zaro baholash (peer assessment) va konstruktiv fikr-mulohaza (feedback)

talabalarining o'z rivojlanishini mustaqil nazorat qilishiga yordam beradi [8]. Ushbu baholash usullari nafaqat o'quvchilarning mavjud bilim va ko'nikmalarini aniqlaydi, balki ularning reflektiv fikrlashini rivojlantiradi, o'quv motivatsiyasini oshiradi va keyingi o'quv maqsadlarini belgilashga ko'maklashadi.

Shuningdek, so'nggi yillarda gapirish ko'nikmalarini baholashda autentik baholash (authentic assessment), elektron portfoliolar (e-portfolio), analitik rubrikalar hamda CEFR mezonlariga asoslangan baholash tizimlari keng qo'llanilmoqda. Ushbu yondashuvlar talabalarining real hayotdagi kommunikativ vazifalarni bajarish qobiliyatini baholashga xizmat qiladi hamda baholashning shaffofligi, ishonchliligi va validligini oshiradi.

Swain tomonidan ilgari surilgan Output Hypothesis nazariyasiga ko'ra, o'quvchilarning tilni faol ishlab chiqishi, ya'ni gapirishi, ularning til tizimini chuqurroq o'zlashtirishiga xizmat qiladi [1]. Shuningdek, Longning Interaction Hypothesis nazariyasi samarali til o'rganishda mazmunli muloqot va o'zaro hamkorlikning hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanligini ta'kidlaydi [2]. Vygotskyning sotsiokonstruktivistik nazariyasiga ko'ra esa, hamkorlikdagi ta'lim va o'qituvchi tomonidan ko'rsatiladigan pedagogik yordam talabalarining nutqiy rivojlanishini sezilarli darajada tezlashtiradi [3].

Umuman olganda, ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, ESL/EFL ta'limida gapirish ko'nikmalarini samarali rivojlantirish kommunikativ va vazifaga asoslangan metodlarni, autentik o'quv topshiriqlarini, formativ baholash usullarini, reflektiv yondashuvlarni hamda zamonaviy raqamli texnologiyalarni kompleks qo'llash orqali amalga oshiriladi. Bunday integrallashgan yondashuv talabalarining kommunikativ kompetensiyasini, tanqidiy fikrlashini, o'z-o'zini baholash ko'nikmalarini va chet tilida erkin muloqot qilish qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Ingliz tilini ikkinchi til sifatida o'rganayotgan talabalar duch keladigan eng keng tarqalgan muammolardan biri gapirish xavotiri (speaking anxiety) hisoblanadi. Ko'plab talabalar ingliz tilida gapirishdan qo'rqadilar, chunki ular xato qilish, tengdoshlari tomonidan kulgi yoki tanqidga uchrashdan xavfsiraydilar. Ushbu holat ularning dars jarayonidagi faolligini pasaytiradi va kommunikativ kompetensiyasining rivojlanishiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Chet tilida gapirish jarayonidagi psixologik bosim o'quvchilarning tilni faol qo'llashiga to'sqinlik qiladi. Shuning uchun o'qituvchi tomonidan xavfsiz va qo'llab-quvvatlovchi o'quv muhitini yaratish gapirish ko'nikmalarini rivojlantirishning muhim sharti hisoblanadi.

Tadqiqotlar natijalari shuni ko'rsatadiki, samarali o'quv muhiti tasodifan shakllanmaydi; u o'qituvchi tomonidan ongli ravishda tashkil etiladi. O'quvchilar o'zlarini qadrlangan va erkin his qilganlaridagina faol muloqotga kirishadilar. Bu fikr konstruktivistik ta'lim nazariyasiga mos bo'lib, bilim o'quvchining faol ishtiroki orqali shakllanishini asoslaydi [4].

Mercer hamkorlikka asoslangan o'quv muhiti talabalar motivatsiyasini va til o'rganish samaradorligini oshirishini ta'kidlaydi [5]. Demak, qo'llab-quvvatlovchi muhit yaratish nafaqat psixologik qulaylikni ta'minlaydi, balki kommunikativ kompetensiyaning shakllanishiga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi. ESL ta'limida gapirish ko'nikmalarini rivojlantirish pedagogik strategiyalar, psixologik qo'llab-quvvatlash va baholash tizimining o'zaro integratsiyasiga bog'liq. Talabalarga muntazam gapirish imkoniyatlarini yaratish, ularni xato qilishdan qo'rqmaslikka o'rgatish va konstruktiv fikr-mulohaza berish eng samarali yondashuvlardan biridir.

O'tkazilgan ilmiy tahlillar shuni ko'rsatadiki, gapirish ko'nikmasi ESL/EFL ta'limining eng muhim komponentlaridan biri bo'lib, uni samarali rivojlantirish kompleks pedagogik yondashuvni talab etadi. Tadqiqot natijalari kommunikativ va vazifaga asoslangan ta'lim metodlari, autentik o'quv topshiriqlari, hamkorlikka asoslangan faoliyatlar hamda muntazam og'zaki mashqlar talabalarining kommunikativ kompetensiyasi, nutq ravonligi va o'ziga bo'lgan ishonchini sezilarli darajada rivojlantirishini ko'rsatadi.

Shuningdek, formativ baholash, jumladan, o'z-o'zini baholash, o'zaro baholash va konstruktiv fikr-mulohaza berish talabalarining reflektiv fikrlashini rivojlantirish, o'z o'quv faoliyatini mustaqil tahlil qilish va kelgusidagi rivojlanish yo'nalishlarini belgilashda muhim ahamiyat kasb etadi. Gapirish xavotirini kamaytirish, psixologik jihatdan qulay va qo'llab-quvvatlovchi o'quv muhitini yaratish ham o'quvchilarning faol muloqotga kirishishini rag'batlantiruvchi asosiy omillardan biri ekanligi aniqlandi.

Bundan tashqari, raqamli ta'lim texnologiyalari, elektron platformalar va sun'iy intellektga asoslangan vositalardan foydalanish talabalar uchun individual, moslashtirilgan va uzluksiz nutqiy amaliyot imkoniyatlarini yaratadi. Mazkur vositalarning kommunikativ metodlar va zamonaviy baholash yondashuvlari bilan integratsiyalashuvi ingliz tilida gapirish kompetensiyasini rivojlantirish samaradorligini yanada oshiradi.

Xulosa qilib aytganda, ESL/EFL ta'limida gapirish ko'nikmalarini rivojlantirish o'qituvchining metodik mahorati, zamonaviy pedagogik texnologiyalar, samarali baholash tizimi hamda qo'llab-quvvatlovchi o'quv muhitining uyg'unligiga bog'liq. Kelgusidagi tadqiqotlarda sun'iy intellekt texnologiyalari, virtual kommunikativ muhitlar va CEFR mezonlariga asoslangan innovatsion baholash modellarining gapirish kompetensiyasiga uzoq muddatli ta'sirini kengroq empirik tadqiqotlar asosida o'rganish maqsadga muvofiqdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Gaba D. M. The Future Vision of Simulation in Health Care // Quality and Safety in Health Care. – 2004. – Vol. 13, Suppl. 1. – P. i2–i10.
2. Issenberg S. B., McGaghie W. C., Petrusa E. R., Gordon D. L., Scalese R. J. Features and Uses of High-Fidelity Medical Simulations That Lead to Effective Learning: A BEME Systematic Review // Medical Teacher. – 2005. – Vol. 27,

No. 1. – P. 10–28.

3. Lateef F. Simulation-Based Learning: Just Like the Real Thing // Journal of Emergencies, Trauma, and Shock. – 2010. – Vol. 3, No. 4. – P. 348–352.

4. Salas E., Wildman J. L., Piccolo R. F. Using Simulation-Based Training to Enhance Management Education // Academy of Management Learning & Education. – 2009. – Vol. 8, No. 4. – P. 559–573.

5. Azuma R. T. A Survey of Augmented Reality // Presence: Teleoperators and Virtual Environments. – 1997. – Vol. 6, No. 4. – P. 355–385.

6. Slater M. Immersion and the Illusion of Presence in Virtual Reality // British Journal of Psychology. – 2018. – Vol. 109, No. 3. – P. 431–433.

7. Sherman W. R., Craig A. B. Understanding Virtual Reality: Interface, Application, and Design. – Burlington, MA: Morgan Kaufmann, 2019. – 938 p.

8. UNESCO. Guidance for Generative AI in Education and Research. – Paris: UNESCO, 2023.

9. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining *"Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasini tasdiqlash to'g'risida"*gi PF-6079-son Farmoni. – 2020-yil 5-oktabr.

10. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining *"2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"*gi PF-60-son Farmoni. – 2022-yil 28-yanvar.

11. Abdurasulova N., Karimov S. Virtual reallik texnologiyalarining ta'limdagi didaktik imkoniyatlari // Research and Implementation.